PRAGUE**PRAŽSKÝ**
STUDENT**STUDENTSKÝ**
SUMMIT

BACKGROUND REPORT

Nesamosprávná území

Radim Němeček
radim.nemecek@amo.cz

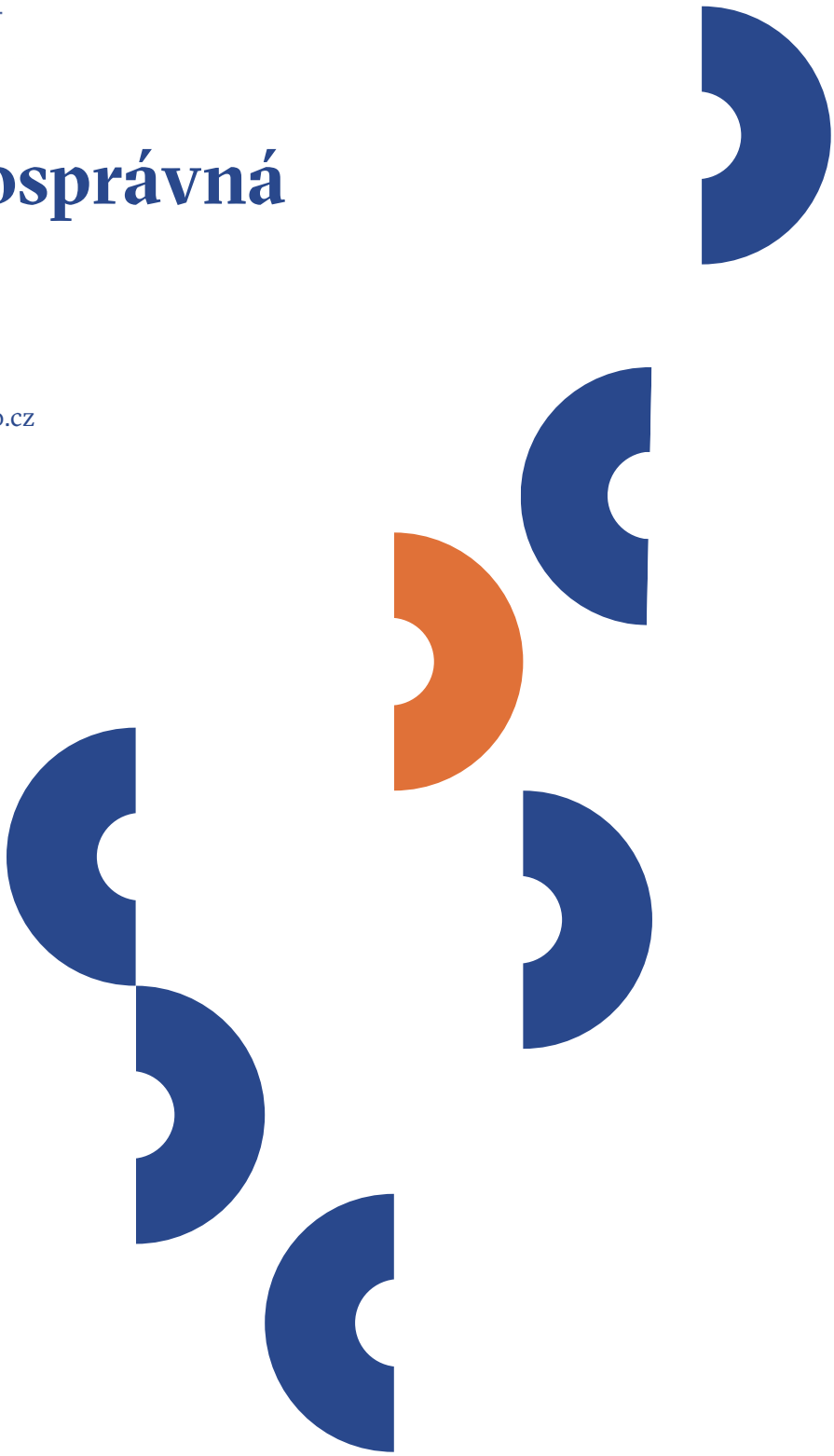

AMO.CZ

Obsah

Jak číst background 3

1 Úvod 3

2 Nesamosprávná území 3

2. 1 Co jsou to nesamosprávná území 3

2. 2 Rozdíl mezi NSGT a poručenskými územími 4

2. 3 Deklarace 4

2. 4 Speciální komise pro dekolonizaci 4

3 Krátký přehled dekolonizace 5

3. 1 Prvopočátky kolonizačních struktur 5

3. 2 Kompletní dekolonizace a rok Afriky (1960-1994) 6

4 Aktuální situace 7

4. 1 Dnešní NSGT a spravující mocnosti 7

4. 2 Role OSN 7

4. 3 Čtvrté desetiletí pro eradikaci kolonialismu 7

4. 4 Dnešní úloha C-24 7

4. 5 ECOSOC 8

4. 6 Kritika systému NSGT 8

5 Nástin politiky v dnešních NSGT 9

5. 1 Britská zámořská území a Nový Zéland 9

5. 2 Britská zámořská území a Nový Zéland 9

5. 3 Sporná území 10

5. 4 Území bez statusu NSGT 10

6 Shrnutí 10

Jak číst background

Tento background byl vytvořen za účelem úvodu do problematiky nesamosprávných území, jak jsou definována Chartou OSN. Dokument poskytuje delegátům základní přehled o vzniku, historii a funkci těchto území a zároveň pomáhá porozumět současným výzvám, kterým čelí, a způsobům, jak se jejich účel v moderní době proměnil. Slouží jako užitečný podklad pro tvorbu stanovisek, přičemž konkrétní postoje a detaily agend jednotlivých státu, zůstávají na rešerši jednotlivých delegátů.

1 Úvod

Existenci nesamosprávných území nelze pochopit bez zasazení do kontextu dekolonizace, neboť právě tato území byla jejím ústředním bodem. Z původních 72 nesamosprávných území[1] jich dnes zůstává pouze 17.[2] Zatímco dříve mezi ně patřily například Indonésie nebo strategicky významná Aljaška, dnešní seznam zahrnuje převážně malá ostrovní teritoria či okrajové oblasti států, jejichž jsou součástí. Tuto proměnu ilustruje skutečnost, že současná nesamosprávná území představují méně jak 0,02 % světové populace.[3]

Na jedné straně lze tento vývoj chápat jako výrazný úspěch OSN, zejména pak Komise pro dekolonizaci, která do značné míry naplnila úkol vytyčený v poválečném období. Na straně druhé je však namístě otázka, zda skutečně dosažení nulového počtu nesamosprávných území bude znamenat definitivní vítězství nad kolonialismem.[4]

Jako nesamosprávné území se označuje podle kapitoly XI. Charty OSN takové území, jehož obyvatelstvo dosud nedosáhlo plné samosprávy.

2 Nesamosprávná území

2. 1 Co jsou to nesamosprávná území

Jako nesamosprávné území (anglicky Non-Self-Governing Territory, zkráceně NSGT) se označuje podle kapitoly XI. Charty OSN takové území, jehož obyvatelstvo dosud nedosáhlo plné samosprávy.[5] Tato území se vyznačují absencí suverenity, formálně jsou součástí jiného členského státu OSN (tzv. spravující mocnost, administering power), ale nejsou s ním plně integrována, společně s faktem, že se lokální populace v zásadě liší od převažující populace (koloniální či kolonizované národy).[6] V podstatě se jedná podle OSN o zbylé kolonie, které mají dosáhnout svého práva na sebeurčení a samosprávu za pomoci OSN.

Obrázek 1: Mapa světa s vyznačenými nesamosprávnými územími a spravujícími mocnostmi.

2. 2 Rozdíl mezi NSGT a poručenskými územími

Podstatné je pak také odlišení od poručenských území, přestože jsou všechna již od roku 1994 samostatná.[7] Zatímco poručenská území jsou přidělena pod správu členovi či více členům OSN, nebo samotné organizaci, NSGT zůstávají pod správou státu, který jim původně vládl.[8] Dohled nad poručenskými územími je daleko přísnější než u NSGT a zahrnuje větší zapojení orgánů OSN.[9] U NSGT je hlavní povinností spravující mocnosti podávat regulérně zprávy o vývoji samosprávy a stavu NSGT generálnímu tajemníkovi OSN.[10] Je třeba říct, že rozdíl mezi poručenskou soustavou a nesamosprávnými územími byl původně daleko větší. NSGT neměla vůbec stálý orgán, který by na vývoj v těchto územích dohlížel a ani nebylo cílem, aby dosáhly samostatnosti.[11] Dokument usilující o dekolonizaci NSGT a stálý orgán, který na to měl dohlížet, vznikly až léta později po přijetí prvního seznamu NSGT.

2. 3 Deklarace

Speciální komise pro dekolonizaci vznikla za účelem implementace nikoliv Kapitoly Charty OSN pro nesamosprávné území, ale pro implementaci Deklarace OSN o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím a národům přijaté v roce 1960.[12] Důvodem je, že původně nebylo účelem vzniku označení NSGT pro přípravu na jejich dekolonizaci, ale pouze zajistit mezinárodnímu společenství odpovědnou správu. To se stalo právě až přijetím této deklarace v podobě rezoluce Valného shromáždění OSN, kdy od roku 1960 můžeme mluvit o úsilí NSGT plně dekolonizovat. [13]

2. 4 Speciální komise pro dekolonizaci

Stálým orgánem pro práci s NSGT a dohlížení na rozvoj samosprávy a celkového vývoje území je Speciální komise pro dekolonizaci vytvořená v roce 1960. Označuje se také C-24, a to z důvodu jejího původního počtu členů.[14] Komise má dnes [29] členů[15] a každoročně přezkoumává seznam nesamosprávných území, na která se vztahuje Deklarace. Na svých výročních zasedáních

> Sebeurčení může NSGT dosáhnout čtyřmi způsoby: 1. stát se samostatným suverénním státem; 2. svobodně se přidružit k nezávislému státu; 3. integrovat se do nezávislého státu a naposledy přidaným a poněkud vágnějším způsobem 4. dosáhnutím vzniku jakéhokoliv jiného politického statusu svobodně určeného lidem.[80]

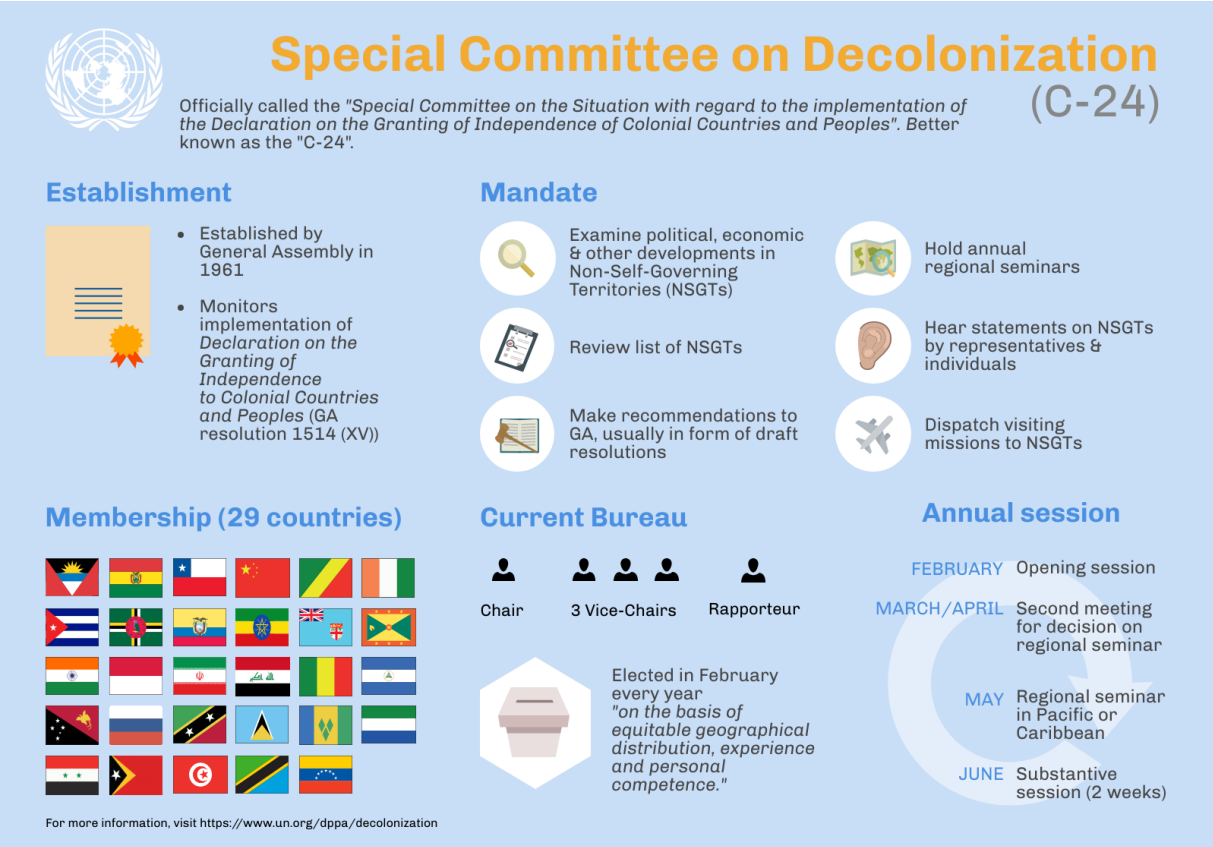

Obrázek 2: Grafika hlavních funkcí a organizační struktury tzv. "C-24".

rovněž vyslýchá vystoupení zástupců těchto území, vysílá do nich inspekční mise a každoročně pořádá regionální semináře. Zároveň orgán převzal po předchozí „ad hoc" vzniklé komisi povinnost přezkoumávat informace podávané spravujícími mocnostmi generálnímu tajemníkovi v souladu s článkem 73 písm. e) Charty.16

3 Krátký přehled dekolonizace

3.1 Prvopočátky kolonizačních struktur

Historii dekolonizace bychom mohli rozdělit na dvě fáze. Prvopočátky můžeme vidět už po první světové válce, kdy se začala prosazovat myšlenka sebeurčení národů. Z kolonií a území nepřátelských mocností (převážně Osmanské říše a Německa) vznikla první mandátní území Společnosti národů, předchůdce poručenského systému.[17] Nesamosprávná území sice po první světové válce ještě jako koncept neexistovala, dotyčné kapitoly Charty pak přesto navazují na terminologii Paktu Společnosti národů. Obzvláště myšlenka, že cílem správy těchto území má být vývoj a blahobyt lokální populace.[18]

Základ nesamosprávných územích je pevně zakotven až v roce 1945, kde jsou jim v Chartě věnovány dvě

Poslední velkou změnou pro správu NSGT jsou Mezinárodní desetiletí pro vymýcení kolonialismu. Jedná se o akční plány, rozdělené do částí, které mají urychlit provádění Deklarace. Snaží se zkoordinovat postup OSN, jednotlivých spravujících mocností a dalších vládních i nevládních organizací. Historicky již proběhly tři takové dekády, aktuálně probíhá čtvrtá, která se zaměřuje na posledních 17 NSGT.[81]

kapitoly.[19] Ty vznikly jako výsledek velkého kompromisu. Jejich hlavní myšlenkou bylo podrobit koloniální mocnosti určité míře mezinárodní odpovědnosti.[20] Společně s články 1 a 2 tvoří základ pro povinnosti spravujících mocností usilovat o blahobyt a vývoj obyvatel v koloniích nezávisle na rase či občanství. Kritika však poukazovala na to, že kapitoly byly slabě formulovány,

Druhá vlna dekolonizace začíná rokem 1960. Základem je přijetí Deklarace o udělení nezávislosti koloniálním zemím a národům a vytvoření C-24 jakožto stálého orgánu. Kompletně se změnil smysl NSGT. Místo závislých území pod správou koloniálních mocností, opatrovných dohledem OSN, se z NSGT staly terčem úsilí dekolonizačního hnutí. V tom stejném roce se stanovily tři způsoby, jak NSGT může dosáhnou sebeurčení, zkráceně řečeno samostatností nebo integrací do spravujícího státu.[22] Roku 1960 se přezdívá Rok Afriky, jelikož 17 afrických zemí získalo tehdy samostatnost. Do neexistoval žádný stálý orgán pro dohlížení na situaci v NSGT a ani žádný mechanismus, který by se dal implementovat.[21]

3. 2 Kompletní dekolonizace a rok Afriky (1960-1994)

konce 60. let se k nim přidalo dalších 13 afrických zemí, které se staly nezávislými.[23]

Dekolonizace poté pokračovala stálým tempem. Klíčovým momentem byl rok 1994, kdy zaniklo poslední poručenské území Palau, které získalo samostatnost a rozhodlo se pro volné přidružení k USA.[24] Tímto rokem ztratila poručenská soustava většinu své relevance a výrazně utlumila své aktivity.[25] Hlavní těžiště zbylé dekolonizace se přesunulo na C-24 a nesamosprávná území. Postupně se více než 80 koloniím podařilo získat samostatnost, nebo se přidružilo k nějakému státu.[26]

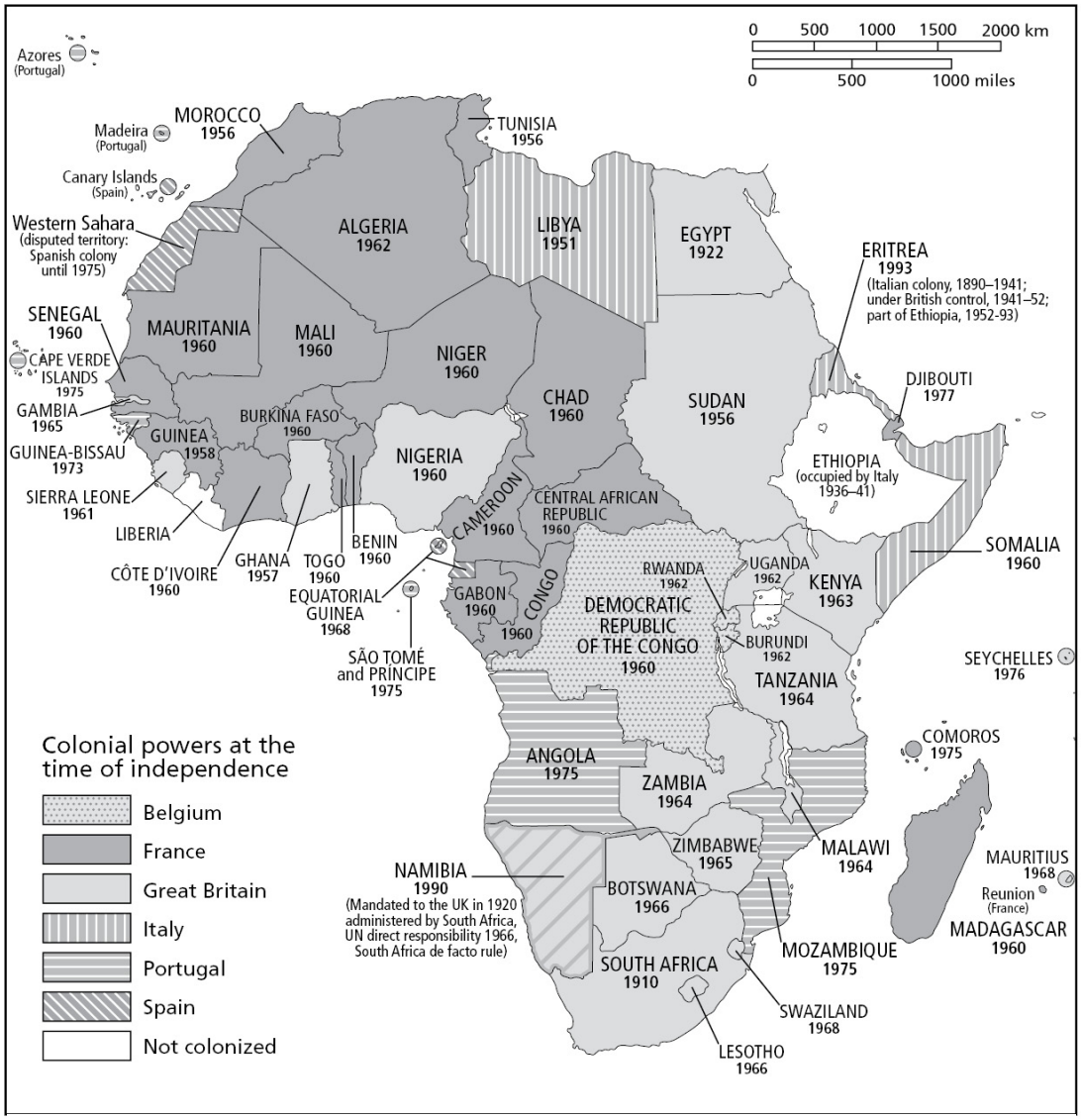

Obrázek 3: Mapa zobrazující proces dekolonizace Afriky.

4 Aktuální situace

4.1 Dnešní NSGT a spravující mocnosti

Dnes zahrnuje seznam nesamosprávných území OSN celkem 17 teritorií, které jsou spravovány čtyřmi mocnostmi. Jedná se o **Spojené království**, které spravuje deset území: Anguillu, Bermudy, Britské Panenské ostrovy, Kajmanské ostrovy, Falklandské ostrovy, Montserrat, Pitcairn, Svatou Helenu, Turks a Caicos a strategicky významný Gibraltar. Dále jsou to **Spojené státy**, které spravují tři území, a sice Americkou Samou, Guam a Americké Panenské ostrovy. **Francie** je zodpovědná za dvě teritoria, a to Novou Kaledonii a Francouzskou Polynésii. Konečně **Nový Zéland** spravuje Tokelau. Posledním územím na seznamu je Západní Sahara, kde OSN formálně neuznává Maroko jako spravující mocnost, přestože má nad většinou území de facto kontrolu.[27]

Na rozdíl od 60. let, kdy obyvatelé nesamosprávných území čítali zhruba tři čtvrtě miliardy lidí,[28] tvoří dnešní NSGT většinou buď malé ostrovy, nebo historicky sporná a strategicky významná území. Jedna z kritik, které bude věnována samostatná podkapitola tohoto backgroundu, poukazuje na to, že seznam nesamosprávných území není dostatečně aktualizován a jen zřídka se do něj dostávají nová teritoria, která by si tento status zasloužila. Největší šanci dostat se na seznam mají území, která na něm v minulosti již figurovala, ale byla z něj později vyřazena. Typickým příkladem je Francouzská Polynésie, znovu zapsaná na seznam NSGT v roce 2013 kvůli politické nestabilitě, která tento fenomén jasně ilustruje.[29][30]

4.2 Role OSN

Právě proto, že současná nesamosprávná území (NSGT) mají často jen malé množství obyvatel, je spolupráce OSN a jejích orgánů zásadní pro budování místní samosprávy. Tento zájem či podpora ze strany OSN se dá rozdělit do dvou hlavních oblastí. Za prvé jde o politický zájem na dekolonizaci, který historicky zastupuje C-24.[31] Za druhé je to zájem ekonomický, tedy snaha zajistit odpovídající úroveň sociálního a kulturního rozvoje těchto území a také životní úroveň jejich obyvatel. Tuto roli plní zejména Ekonomická a sociální rada OSN (ECOSOC) prostřednictvím odborných organizací OSN.[32] Důležité je, že Komise ani Rada si navzájem nejsou podřízené, avšak jejich vzájemná spolupráce je klíčová pro uplatňování Deklarace i pro udržování kontaktu a poskytování pomoci nesamosprávným územím.[33]

4.3 Čtvrté desetiletí pro eradikaci kolonialismu

Po skončení studené války zájem o dekolonizaci postupně slábl. Většina někdejšího koloniálního obyvatelstva již žila v suverénních státech, zatímco zbývající nesamosprávná území často neměla dostatek obyvatel ani potřebné politické momentum k dosažení samostatnosti.[34] S ústupem pozornosti mezinárodní komunity začala OSN zavádět tzv. akční plány v podobě „Mezinárodní desetiletí pro vymýcení kolonialismu“, jejichž cílem bylo dodat tomuto procesu novou energii.[35] Smyslem těchto plánů je mobilizovat a zapojit všechny odborné organizace OSN, jednotlivé komise i nevládní organizace do koordinované spolupráce, přičemž se zohledňují specifické potřeby každého nesamosprávného území zvlášť. Desetiletí lze chápat jako symbolické rámce, které mají udržovat politický tlak a zároveň připomínat, že proces dekolonizace dosud nebyl završen. [36]

4.4 Dnešní úloha C-24

Historická role C-24 spočívá především v řešení politických otázek. Samotné udělení statusu nesamosprávného území sice náleží Valnému shromáždění, avšak právě Komise připravuje doporučení a pečlivě sleduje vývoj těchto území.37 C-24 se dále zaměřuje na monitorování politické, hospodářské a sociální situace v nesamosprávných územích, shromažďuje a poskytuje informace Valnému shromáždění o jejich vývoji a napomáhá probíhajícím procesům dekolonizace. Zároveň nabízí poradenství ohledně možností dekolonizace vyplývajících z Deklarace, pořádá každoroční regionální semináře vytvářející prostor pro osobní dialog se zástupci území, občanské společnosti i odborníky, a vysílá do těchto území zjišťovací a poradní mise ve spolupráci s dalšími orgány OSN. 38

4. 5 ECOSOC

Ekonomická a sociální rada je významná ze dvou důvodů. Jednak koordinuje pomoc a spolupráci s nesamosprávnými územími, jak prostřednictvím administrativních mocností, tak se zástupci těchto teritorií napřímo.[39] Pod tuto spolupráci spadají funkční komise (např. Statistická komise), regionální komise sdružující užší počet států pro daný region, odborné orgány a obzvláště odborné organizace jako ILO, UNESCO, WHO, IMF a mnoho dalších.[40,41] Významným aspektem pro nesamosprávné území je skutečnost, že ECOSOC na rozdíl od Valného shromáždění umožňuje nestátním entitám prosazovat jejich zájmy a názory a vstupovat do formálních vztahů s OSN.[42] Pro příklad právě regionální komise, které podávají ECOSOC zprávy o své činnosti, dovolují nesamosprávným územím vystupovat jako přidružení členové. Třeba v Ekonomické komisi OSN pro Latinskou Ameriku a Karibik (ECLAC) figurují jako přidružený člen Kajmanské ostrovy, Anguilla, Bermudy a další NSGT.[43] Pro ekonomickou pomoc je obzvlášť klíčový Rozvojový program OSN, jehož kontrolní orgán podléhá ECOSOC.[44] [45] Je třeba poznamenat, že spolupráce států a všech jmenovaných organizací závisí na dobrovolnosti a spolupráci. Neexistuje propracovaný mechanismus sankcí za odmítnutí spolupráce, maximálně může být vyvíjen neformálně, a to formou diplomatického a ekonomického tlaku.[46]

4. 6 Kritika systému NSGT

Systém nesamosprávných území i samotná C-24 se od svého vzniku staly terčem kritiky z mnoha důvodů. Původní výhrady směřovaly k vágní formulaci Kapitoly XI. Charty OSN, která postrádala konkrétní kontrolní mechanismy i jasnější definice. Jejím záměrem bylo přimět koloniální mocnosti k převzetí odpovědnosti, avšak způsob provedení nebyl blíže určen.[47] Ani obrat v 60. letech, spojený se zřízením stálého výboru, se neobešel bez námitek. Největší kritiku tehdy vyjadřovaly spravující mocnosti, především Velká Británie, která bránila vytvoření stálého orgánu a považovala vznik Komise za porušení Charty.[48]

Spravující státy se také opakovaně vymezovaly proti způsobu fungování Komise a obviňovaly ji, že otázku NSGT zneužívá jako politický nástroj, jehož cílem je podkopávat jejich pozici. Postupně všechny spravující mocnosti stáhly své členství, což z Komise učinilo orgán

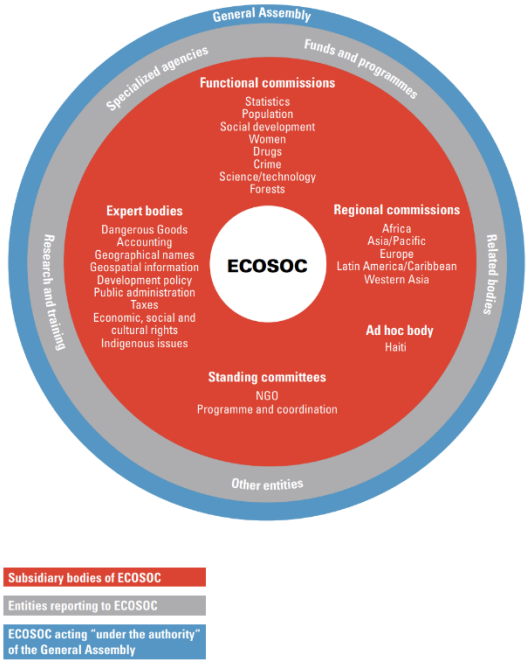

Obrázek 4: Schéma zobrazující vztah institucí k ECOSOC

s jednostranným složením, v němž začaly hrát dominantní roli státy jako Čína či Indonésie. Tyto mocnosti se stylizovaly do pozice antikoloniálních sil a důrazně podporovaly právo na sebeurčení kolonií a závislých území tradičních koloniálních velmocí. Tato energie se však již neprojevovala v případech, které se týkaly jejich vlastních.[49]

Asi nejvýznamnější novodobá kritika se zaměřuje na zastaralé chápání kolonialismu a na přílišnou rigiditu systému NSGT. Za prvé, dekolonizace byla dlouhou dobu vnímána především jako proces udělování nezávislosti koloniálním národům. Realita však ukazuje, že v mnoha bývalých koloniích nadále přetrvávají koloniální struktury a že konflikty, dříve potlačené koloniální nadvládou,

Asi nejvýznamnější novodobá kritika se zaměřuje na zastaralé chápání kolonialismu a na přílišnou rigiditu systému NSGT.

znovu propukly, často v mnohem dramatičtější podobě. Přestože se Komisi a mezinárodní komunitě podařilo osvobodit více než 80 bývalých kolonií a závislých území, tvrdit, že úplné vymizení NSGT bude zároveň znamenat konec kolonialismu, by bylo naivní a unáhlené.[50]

Za druhé, u některých bývalých NSGT, která byla na základě dosažení sebeurčení vyřazena ze seznamu, se ukazuje, že tento krok mohl být předčasný. Uvádí se například Francouzská Polynésie, ale aktuálním příkladem může být i Grónsko. To bylo roku 1953 vyškrtnuto ze seznamu na základě integrace do Dánského království. Tento krok však zjevně nepřesvědčil grónské politické představitele ani část obyvatelstva, které dodnes usiluje o samostatnost.[51] Naposledy, existují i území, která se na seznam NSGT nikdy nedostala, ačkoliv by podle kritérií stanovených Chartou mohla být považována za nesamosprávná. Typickým příkladem je Portoriko.[52]

5 Nástin politiky v dnešních NSGT

Nesamosprávná území lze nejlépe rozdělit do několika skupin. Především podle spravujících mocností, tedy na britská a francouzská zámořská území, neintegrovaná území Spojených států amerických a dále na poněkud specifickou kategorii sporných území. Je to právě historický způsob správy a strategie jednotlivých mocností při (de)kolonizaci, co do značné míry určuje současné postavení a situaci těchto území.[82,83]

5. 1 Britská zámořská území a Nový Zéland

Pravděpodobně nejstabilnější situace panuje v britských zámořských územích. Ta si v průběhu dekolonizačního procesu vydobyla značnou autonomii na Londýně[53], a to při zachování významných finančních dotací ze strany britské vlády.[54] Od roku 2002 navíc většina jejich obyvatel získala právo volit své zástupce v britském parlamentu, jelikož získali v důsledku British Overseas Act 2002 plné britské občanství.[55]

V britských zámořských územích se rovněž často konají referenda o nezávislosti, která např. na Kajmanských ostrovech či Bermudách, dopadla jednoznačně ve prospěch setrvání ve svazku se Spojeným královstvím.[56,57,58] Ovšem například Pitcairnovy ostrovy, jejichž populace čítající okolo čtyřiceti obyvatel by ekonomicky nebyly schopny samostatně fungovat. Specifickým případem jsou také Falklandské ostrovy, jimž bude ještě věnována pozornost, a dále ostrov Anguilla, kde se místní obyvatelé dokonce uchýlili k revoluci, aby si vynutili setrvání pod britskou správou.[59]

Do podobné situace jako britská zámořská území lze zařadit i Tokelau, nesamosprávné území Nového Zélandu. Tamní obyvatelé se v zásadě rozhodují pro formu volné asociace s Novým Zélandem jako výraz svého práva na sebeurčení. V roce 2007 k tomu směřovalo i referendum, avšak kvůli chybějícím 16 hlasům nebylo přijato.[60]

5. 2 Britská zámořská území a Nový Zéland

Podobně, i když v napjatější podobě, se vztahy vyvíjejí ve francouzských zámořských územích. S přijetím nové ústavy v roce 1946 získala jejich populace zastoupení v parlamentu a částečnou autonomii.[61] Zároveň jsou více integrována do francouzského státu, což občanům umožňuje podílet se na politice celé země, ovšem za cenu menší autonomie. Francouzská zámořská území mají obecně jen omezenou možnost přijímat vlastní zákony a odchylovat se od politiky Paříže.[62]

V posledních dvou nesamosprávných územích Francie však panuje politická nestabilita. Francouzská Polynésie na začátku nového tisíciletí zažila tvrdý střet mezi zastánci a odpůrci samostatnosti, který vedl k častému střídání vlád. Situace vygradovala natolik, že byly ostrovy znovu zařazeny na seznam nesamosprávných území, protože mezinárodní společenství považovalo otázku sebeurčení ve Francouzské Polynésii za nevyřešenou.[63]

Napjatá situace přetrvává také v Nové Kaledonii, jež zůstává jedním z nejžhavějších témat. Francouzský prezident Emmanuel Macron vyvolal na ostrovech rozsáhlé protesty poté, co prosazoval zákon, který měl ukončit

výsadu volebního práva pouze pro dlouhodobé usedlíky. Spor dodnes není vyřešen a výrazně vyostřil vztahy mezi Paříží a Novou Kaledonií.[64] Neintegrovaná teritoria USA

Pravděpodobně největší administrativní kontrolu nad svými zámořskými teritorii uplatňují právě Spojené státy. Ve svých početných NSGT vládnou pevnou rukou, aniž by místním obyvatelům umožnily vysílat volené zástupce do Kongresu či účastnit se prezidentských voleb.[65] USA zde zároveň udržují výraznou vojenskou přítomnost.[66] [67]

Spojené státy postupně justičně integrují zámořská teritoria do vlastního soudního systému, který většinou rozhoduje v neprospěch místního obyvatelstva usilujícího o sebeurčení.[68] Pravděpodobným scénářem zůstává proměna těchto teritorií v nové členské státy federace, podobně jako tomu bylo v minulosti u Aljašky či Havaje, avšak vzhledem k současné politické situaci je tato možnost v nedohlednu.[69]

5. 3 Sporná území

Poslední kategorií jsou sporná území, mezi něž v rámci NSGT patří zejména Falklandské ostrovy, Západní Sahara a Gibraltar.

Relativně nejklidnější situace panuje na Gibraltaru, který již po staletí slouží jako strategická vojenská základna britského námořnictva k nelibosti Španělska. To pravidelně znovu otevírá otázku Gibraltaru na půdě OSN, avšak bez výrazného výsledku.[70] Referenda konaná mezi místními obyvateli opakovaně potvrdila jednoznačnou podporu zachování současného statusu a těsného svazku s Velkou Británií.[71]

Podobně jasné postoje obyvatel lze nalézt i na Falklandských ostrovech, které se staly předmětem ozbrojeného konfliktu mezi Argentinou a Velkou Británií v 80. letech. Buenos Aires však dodnes neuznává britskou suverenitu nad ostrovy, což OSN pravidelně připomíná ve svých dokumentech, když je otázka Falkland zmíněna.[72]

Za nejproblematičtější NSGT je považována Západní Sahara. Toto území, původně pod španělskou správou, bylo po stažení Madridu rychle obsazeno Marokem. OSN ovšem Maroko oficiálně neuznává jako spravující mocnost.[73]

5. 4 Území bez statusu NSGT

Poslední skupinu, kterou je vhodné pro přehled zmínit, tvoří teritoria, jež sice formálně nejsou vedena jako NSGT, avšak v mnoha ohledech splňují kritéria pro zařazení mezi ně.

Nejvíce mediálně sledovaným případem je dnes Grónsko, které na seznamu NSGT dříve figurovalo. Dánsko se dlouho prezentovalo Grónskem jako kolonií se vzornou správou. Nechalo jej vyškrtnout ze seznamu prostřednictvím formální integrace do dánského státu.[74] Správa ostrova však byla provázena četnými kontroverzemi, z nichž nejtemnější kapitolou zůstává nucená sterilizace stovek grónských žen v druhé polovině 20. století.[75] Tyto události hluboce poznamenaly vztah obyvatel k dánské vládě a vedly k posílení touhy po sebeurčení. Grónští politici dodnes aktivně prosazují samostatnost navzdory Dánsku a novému geopolitickému zájmu Spojených států.[76]

Odlišný případ představuje Portoriko, které bylo v roce 1953 po změnách ve svém statusu ve vztahu k USA ze seznamu vypuštěno[77], ačkoli dnes stále vykazuje většinu charakteristik typických pro nesamosprávná území. Zvláštní komise OSN pro dekolonizaci se opakovaně zabývala jeho statusem,[78] avšak je zřejmé, že mezi ostrovem a jeho opětovným formálním označením za NSGT stojí pevná bariéra americké zahraniční politiky.[79]

6 Shrnutí

Dlouhá historie kolonialismu zdaleka neskončila. Zbývající nesamosprávná území představují poslední pozůstatky „oficiálních, na mapě viditelných“ kolonií. Přestože se postavení jejich obyvatel v mnoha ohledech výrazně zlepšilo a v některých případech se již blíží standardu občanů spravující mocnosti, zůstávají tato teritoria v zásadně nerovném postavení. Budoucnost posledních NSGT je obtížné obecně předvídat. Každé z nich čelí specifickým výzvám a překážkám.

Zůstává také otázkou, zda s definitivním uzavřením systému nesamosprávných území skončí i dekolonizační agenda OSN. Koloniální struktury totiž v mnoha regionech přetrvávají v různých podobách a nadále brzdí rozvoj i prosperitu místních společností.

Otázky pro jednání

- Jaká je historie Vašeho státu s dekolonizací?
- Je Váš stát spravující mocností?
- Je Váš stát členem C-24?
- Měl by se seznam aktuálních NSGT změnit?
- Jakou úroveň zapojení by měly mít odborné organizace OSN v dnešních NSGT?
- Jaké jsou individuální potřeby jednotlivých NSGT s ohledem na jejich ekonomický a sociální rozvoj?
- Měly by se změnit důvody pro dosažení sebeurčení?

Doporučené zdroje

1. Video od OSN, a další odkazy na stránce o dekolonizaci:
   https://www.un.org/dppa/decolonization/en
2. Brožura OSN o zapojení jednotlivých organizací do pomoci nesamosprávným územím:
   https://www.un.org/dppa/decolonization/sites/www.un.org.dppa.decolonization/files/what_the_un_can_do_1.pdf
3. Článek o Roku Afriky a dekolonizaci:
   https://origins.osu.edu/article/year-of-africa-1960-rumba-pan-africanism-Kariba
4. Průvodce fungování ECOSOC, str. 22-37
   https://unitar.org/sites/default/files/media/publication/doc/ECOSOC_Handbook_Switzerland%20Final.pdf

Zdroje

[1] *List of former Trust and Non-Self-Governing Territories.* Online. United Nations. Dostupné z: https://www.un.org/dppa/decolonization/en/history/former-trust-and-nsgts. [cit. 2025-09-11].

[2] *Non-Self-Governing Territories.* Online. United Nations. Dostupné z: https://www.un.org/dppa/decolonization/en/nsgt. [cit. 2025-09-11]

[3] TURNER, Oliver. 'Finishing the Job': the UN Special Committee on Decolonization and the politics of self-governance. *Third World Quarterly*. 2013, č. 34:7, s. 1993-1208. ISSN 0143-6597. Dostupné z: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01436597.2013.825078#abstract. [paywall]. [cit. 2025-09-11].

[4] Tamtéž.

[5] Charta Organizace spojených národů. Kapitola IX. Čl. 73

[6] TURNER, Oliver. 'Finishing the Job': the UN Special Committee on Decolonization and the politics of self-governance. *Third World Quarterly*. 2013, č. 34:7, s. 1993-1208. ISSN 0143-6597. Dostupné z: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01436597.2013.825078#abstract. [paywall]. [cit. 2025-09-11].

[7] United Nations: An Introduction, Trusteeship Council. Online. *FIU Libraries*. Dostupné z: https://library.fiu.edu/c.php?g=160201&p=1047304. [cit. 2026-02-16].

[8] Charta Organizace spojených národů, Kapitola XII-XII., Čl.75-91

[9] MBENGUE, Makane Moise. Non Self-Governing Territories. *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law* (Online Edition). Online. 2012. *Dostupné také z: https://archive-ouverte.unige.ch/unige:56193*

[10] Charta Organizace spojených národů, Kapitola XI., Čl.73 a 74

[11] MBENGUE, Makane Moise. Non Self-Governing Territories. *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law* (Online Edition). Online. 2012. Dostupné také z: https://archive-ouverte.unige.ch/unige:56193 [cit. 2026-02-16].

[12] Tamtéž.

[13] MCWHINNEY, Edward. DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES. Online. *United Nations Audiovisual Library of International Law*. 2008. Dostupné z: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/dicc/dicc_e.pdf. [cit. 2026-02-27].

[14] MBENGUE, Makane Moise. Non Self-Governing Territories. *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law (*Online Edition). 2012. Dostupné také z: https://archive-ouverte.unige.ch/unige:56193.[cit. 2025-09-11]. par. 14

[15] *C-24 members*. Online. United Nations. Dostupné z: https://www.un.org/dppa/decolonization/en/c24/members. [cit. 2026-02-27].

[16] MBENGUE, Makane Moise. Non Self-Governing Territories. *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law* (Online Edition). 2012. Dostupné také z: https://archive-ouverte.unige.ch/unige:56193. [cit. 2025-09-11]. par. 14

[17] Mandate (League of Nations) also known as: mandated territory. Online. *Encyclopaedia Britannica.* Dostupné z: https://www.britannica.com/topic/mandate-League-of-Nations. [cit. 2025-09-11]

[18] MBENGUE, Makane Moise. Non Self-Governing Territories. *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law* (Online Edition). 2012. Dostupné také z: https://archive-ouverte.unige.ch/unige:56193

[19] Charta Organizace spojených národů, Kapitola XII-XII., Čl.75-91

[20] MBENGUE, Makane Moise. Non Self-Governing Territories. *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law* (Online Edition). 2012. Dostupné také z: https://archive-ouverte.unige.ch/unige:56193

[21] Tamtéž.

[22] *United Nations and decolonization.* Online. United Nations. Dostupné z: https://www.un.org/dppa/decolonization/en/about [cit. 2025-09-11]

[23] *Timeline of Independence*. Online. Brooklyn Museum. Dostupné z: https://www.brooklynmuseum.org/cs-CZ/resources/africa-timeline. [cit. 2025-09-11].

[24] *International Trusteeship System.* Online. United Nations. Dostupné z: https://www.un.org/dppa/decolonization/en/history/international-trusteeship-system-and-trust-territories. [cit. 2026-02-27].

[25] *Trusteeship Council.* Online. United Nations. Dostupné z: https://www.un.org/en/about-us/trusteeship-council

[26] *List of former Trust and Non-Self-Governing Territories.* Online. United Nations. Dostupné z: https://www.un.org/dppa/decolonization/en/history/former-trust-and-nsgts. [cit. 2025-09-11]

[27] *Non-Self-Governing Territories*. Online. United Nations. Dostupné z: https://www.un.org/dppa/decolonization/en/nsgt. [cit. 2025-09-11]

[28] *Decolonization.* Online. United Nations. Dostupné z: https://www.un.org/en/global-issues/decolonization. [cit. 2026-02-08].

[29] *French Polynesia.* Online. United Nations. Dostupné z: https://www.un.org/dppa/decolonization/en/nsgt/french-polynesia. [cit. 2026-02-08].

[30] AL WARDI, Sémir. Oceanian political life - A glimpse of the Polynesian political culture. Online. *GIS Asie - French Academic Network on Asian Studies*. Roč. 2012. Dostupné z: https://www.gis-reseau-asie.org/en/article/oceanian-political-life-glimpse-polynesian-political-culture-0. [cit. 2026-02-27].

[31] *What the UN Can Do To Assist Non-Self Governing Territories.* Online. United Nations Department of Public Information, in consultation with the United Nations Department of Political Affairs. Dostupné z: *https://www.un.org/dppa/decolonization/sites/www.un.org.dppa.decolonization/files/what_the_un_can_do_1.pdf. [cit. 2025-09-11]*

[32] E/RES/2024/21

[33] AESCHLIMANN, Johann. The ECOSOC Handbook, A practical guide to the United Nations Economic and Social Council. Online. Federal Department of Foreign Affairs of Switzerland. 2021. ISBN 978-3-033-08888-7. Dostupné z: https://unitar.org/sites/default/files/media/publication/doc/ECOSOC_Handbook_Switzerland%20Final.pdf [cit. 2025-09-11]. str. 15

[34]TURNER, Oliver. 'Finishing the Job': the UN Special Committee on Decolonization and the politics of self-governance. *Third World Quarterly*. 2013, č. 34:7, s. 1993-1208. ISSN 0143-6597. Dostupné z: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01436597.2013.825078#abstract. [paywall]. [cit. 2025-09-11].

[35] *International Decades for the Eradication of Colonialism.* Online. United Nations. Dostupné z: https://www.un.org/dppa/decolonization/en/history/international-decades. [cit. 2025-09-11]

[36] Tamtéž.

[37] *What the UN Can Do To Assist Non-Self Governing Territories.* Online. United Nations Department of Public Information, in consultation with the United Nations Department of Political Affairs. Dostupné z: https://www.un.org/dppa/decolonization/sites/www.un.org.dppa.decolonization/files/what_the_un_can_do_1.pdf. [cit. 2025-09-11] s. 14-15

[38] Tamtéž.

[39] E/2025/56 s. 2, 13-16

[40] *What the UN Can Do To Assist Non-Self Governing Territories.* Online. United Nations Department of Public Information, in consultation with the United Nations Department of Political Affairs. Dostupné z: https://www.un.org/dppa/decolonization/sites/www.un.org.dppa.decolonization/files/what_the_un_can_do_1.pdf. [cit. 2025-09-11]

[41] E/RES/2024/21

[42] AESCHLIMANN, Johann. *The ECOSOC Handbook, A practical guide to the United Nations Economic and Social Council.* Online. Federal Department of Foreign Affairs of Switzerland. 2021. ISBN 978-3-033-08888-7. Dostupné z:

https://unitar.org/sites/default/files/media/publication/doc/ECOSOC_Handbook_Switzerland%20Final.pdf. [cit. 2025-09-11]

[43] *Member States and associate members*. Online. Economic Commission for Latin America and the Caribbean. 2021. Dostupné z: https://www.cepal.org/en/about/member-states-and-associate-members. [cit. 2025-09-11]

[44] *What the UN Can Do To Assist Non-Self Governing Territories*. Online. United Nations Department of Public Information, in consultation with the United Nations Department of Political Affairs. Dostupné z: https://www.un.org/dppa/decolonization/sites/www.un.org.dppa.decolonization/files/what_the_un_can_do_1.pdf. [cit. 2025-09-11]

[45] Information note on the Executive Board of UNDP, UNFPA and UNOPS. Online. *United Nations Development Programme*. Dostupné z: https://www.undp.org/executive-board/information-note-executive-board. [cit. 2026-02-16].

[46] AESCHLIMANN, Johann. *The ECOSOC Handbook, A practical guide to the United Nations Economic and Social Council.* Online. Federal Department of Foreign Affairs of Switzerland. 2021. ISBN 978-3-033-08888-7. Dostupné z: https://unitar.org/sites/default/files/media/publication/doc/ECOSOC_Handbook_Switzerland%20Final.pdf [cit. 2025-09-11], str. 11

[47] MBENGUE, Makane Moise. Non Self-Governing Territories. *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law (Online Edition). 2012. Dostupné také z: https://archive-ouverte.unige.ch/unige:56193*

[48] MCWHINNEY, Edward. DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES. Online. *United Nations Audiovisual Library of International Law*. 2008. Dostupné z: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/dicc/dicc_e.pdf. [cit. 2026-02-27].

[49] MBENGUE, Makane Moise. Non Self-Governing Territories. *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law (Online Edition). 2012. Dostupné také z: https://archive-ouverte.unige.ch/unige:56193*

[50] ACEMOGLU, Daron a JAMES A. ROBINSON. *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty*. New York, USA: Crown Business, 2016. ISBN 978-0307719225, Kapitola I.

[51] LITTLE, Tom a GRONHOLT-PEDERSEN, Jacob. Greenland's independence gradualists win election amid Trump control pledge. Online. Reuters. 2025. Dostupné z: https://www.reuters.com/world/europe/greenland-election-tests-independence-ambitions-us-interest-looms-2025-03-11/. [cit. 2025-09-11]

[52] Special Committee on Decolonization Approves Resolution Reaffirming Puerto Rico's Inalienable Right to Self-determination, Independence. Online. *United Nations*. 2023. Dostupné z: https://press.un.org/en/2023/gacol3372.doc.htm. [cit. 2025-09-11]

[53] Discovering the UK Overseas Territories – Modern Governance. Online. *United Kingdom Overseas Territory Association*. Dostupné z: https://ukota.org/resources/portcullis-house-exhibition/modern-governance/. [cit. 2025-09-11]

[54] Realising the benefits of St Helena Airport: a progress update. Online. *National Audit Office*. Dostupné z: https://www.nao.org.uk/reports/realising-the-benefits-of-st-helena-airport-a-progress-update/#:~:text=The%20annual%20amount%20of%20aid,UK%20government%20in%202023%2D24.. [cit. 2025-09-11]

[55] British Overseas Territories Act 2002. Online. Dostupné z: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/8/contents. [cit. 2025-09-11]

[56] CLEGG, Peter. Opinion: Bermuda's independence referendum – 30 years on. Online. The Round Table, The Commonwealth Journal of International Affairs and Policy Studies. 2025. Dostupné z: https://www.commonwealthroundtable.co.uk/bermuda/opinion-bermudas-independence-referendum-30-years-on/#. [cit. 2025-09-12]

[57] NUMBER OF VOTES CAST FOR EACH ANSWER REFERENDUM 2009 (Cayman Islands). Online. *Supervisor of Elections*. 2009. Dostupné z: https://portal.elections.ky/files/downloads/ge2009/COUNT_for_Referendum_Command_Centre_2009.pdf. [cit. 2025-09-12]

[58] WILLETS, Peter. A Report on the Referendum on the Political Status of the Falkland Islands. Online. *SOUTH ATLANTIC COUNCIL OCCASIONAL PAPERS*. 2013. Dostupné z: https://www.staff.city.ac.uk/p.willetts/SAC/OP/OCCPAP12.PDF. [cit. 2025-09-11]

[59] VINCENT K. HUBBARD. *A History of St Kitts: The Sweet Trade*. Interlink Publishing Group, 2002. ISBN 978-0333747605., str. 146

[60] TOKELAU FALLS SHY OF SELF-GOVERNMENT BY 16 VOTES AFTER FOUR DAYS OF BALLOTING IN SELF-DETERMINATION REFERENDUM. Online. *United Nations*. 2007. Dostupné z: https://press.un.org/en/2007/gacol3166.doc.htm. [cit. 2025-09-11]

[61] BLONDEL F.P., Jean. The Fourth Republic. Online. *Encyclopedia Britannica*. Dostupné z: https://www.britannica.com/place/France/The-Fourth-Republic. [cit. 2026-02-09].

[62] DAVID, Carine. Symposium: French Overseas Territories: Constitutional Statuses and Issues. Online. *International Association of Constitutional Law Votre lien quotidien à l'Association Internationale de Droit Constitutionnel*. 2020. Dostupné z: https://blog-iacl-aidc.org/2020-posts/2020/11/10/french-overseas-territories-constitutional-statuses-and-issues. [cit. 2025-09-12]

[63] A/RES/67/265

[64] STARGARDTER, Gabriel. Why are there riots in New Caledonia against France's voting reform? Online. *Reuters*. 2024. Dostupné z: https://www.reuters.com/world/asia-pacific/why-are-there-riots-new-caledonia-against-frances-voting-reform-2024-05-14/. [cit. 2025-09-11]

[65] MILOV-CORDOBA, Michael. Territorial Courts, Constitutions, and Organic Acts, Explained. Online. *State Court Report*. 2023 (updated 2025). Dostupné z: https://statecourtreport.org/our-work/analysis-opinion/territorial-courts-constitutions-and-organic-acts-explained. [cit. 2025-09-12]

[66] Headquarters, United States Indo-Pacific Command. Online. *U.S. Indo-Pacific Command*. Dostupné z: https://www.pacom.mil/About-USINDOPACOM/. [cit. 2026-02-09].

[67] Puerto Rico Installations. Online. *Military Installations*. Dostupné z: https://installations.militaryonesource.mil/state/PR/state-installations. [cit. 2026-02-16].

[68]MILOV-CORDOBA, Michael. Territorial Courts, Constitutions, and Organic Acts, Explained. Online. *State Court Report*. 2023 (updated 2025). Dostupné z: https://statecourtreport.org/our-work/analysis-opinion/territorial-courts-constitutions-and-organic-acts-explained. [cit. 2025-09-12]

[69] R. SAM, Garrett. Statehood Process and Political Status of U.S. Territories: Brief Policy Background. Online. *CONGRESS.GOV*. Dostupné z: https://www.congress.gov/crs-product/IF11792. [cit. 2026-02-09].

[70] Despite Landmark Agreement, Representatives of Spain, Gibraltar Disagree over Next Steps Concerning Territory's Decolonization, as Special Committee Reviews Status. Online. *United Nations*. 2025. Dostupné z: https://press.un.org/en/2025/gacol3393.doc.htm. [cit. 2025-09-12]

[71] Gibraltar Factsheet. Online. *HM Government of Gibraltar*. Dostupné z: https://www.gibraltar.gov.gi/press/gibraltar-fact-sheets. [cit. 2025-09-11]

[72] Falkland Islands (Malvinas). Online. *United Nations*. 2020. Dostupné z: https://www.un.org/dppa/decolonization/en/content/falkland-islands-malvinas. [cit. 2025-09-12]

[73] Western Sahara. Online. *United Nations*. 2020. Dostupné z: https://www.un.org/dppa/decolonization/en/nsgt/western-sahara. [cit. 2025-09-12]

[74] Greenland and the UN: Colony or not a colony – that was the question. Online. *United Nations*. Dostupné z: https://unric.org/en/greenland-and-the-un-colony-or-not-a-colony-that-was-the-question/. [cit. 2025-09-11].

[75] MURRAY, Adrienne. Denmark apologises to Greenland's forced contraception victims. Online. *British Broadcasting Corporation (BBC)*. 2025. Dostupné z: https://www.bbc.com/news/articles/c5yelp5466no. [cit. 2026-02-28].

[76] FELLA, Stefano. Greenland: Moves to independence and new international relations. Online. *UK Parliament, House of Commons Library*. 2024. Dostupné z: https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10234/. [cit. 2025-09-11]

[77] A_RES_748(VIII)

[78] A/AC.109/2024/SR.9

[79] ROY, Diana a CHEATHAM, Amelia. Puerto Rico: A U.S. Territory in Crisis. *Council on Foreign Relations*. 2025. Dostupné také z: https://www.cfr.org/backgrounder/puerto-rico-us-territory-crisis. [cit. 2025-09-11]

[80]*United Nations and decolonization.* Online. United Nations. Dostupné z: https://www.un.org/dppa/decolonization/en/about. [cit. 2025-09-11]

[81]*Decolonization.* Online. United Nations. Dostupné z: https://www.un.org/en/global-issues/decolonization [cit. 2025-09-11]

[82]K. LANGE, MATTHEW. *British Colonial Legacies and Political Development.* Online. Providence, RI, USA: Brown University, 2004. Dostupné z: https://www.almendron.com/tribuna/wp-content/uploads/2017/09/british-colonial-legacies-and-political.pdf. [cit. 2026-02-28].

[83]ACEMOGLU, Daron a JAMES A. ROBINSON. *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty*. New York, USA: Crown Business, 2016. ISBN 978-0307719225, Kapitola I.

Zdroje obrázků

Obrázek 1: *Non-Self-Governing Territories.* Online. United Nations. Dostupné z: https://www.un.org/dppa/decolonization/en/nsgt. [cit. 2025-09-11]

Obrázek 2: *Special Committee on Decolonization.* Online. United Nations. Dostupné z: https://www.un.org/dppa/decolonization/en/c24/about. [cit. 2025-09-11].

Obrázek 3: *Decolonization.* Online. United Nations. Dostupné z: https://www.un.org/en/global-issues/decolonization [cit. 2025-09-11]

Obrázek 4: SMITH, Andrew W. M. a JEPPESEN, Chris (ed.). *Britain, France and the decolonization of Africa: future imperfect?* London : UCL Press, 2017. ISBN 978-1-911307-73-0.

Pražský studentský summit

Pražský studentský summit je unikátní vzdělávací projekt existující od roku 1995. Každoročně vzdělává přes 300 studentů středních i vysokých škol o současných globálních tématech, a to především prostřednictvím simulace jednání čtyř klíčových mezinárodních organizací – OSN, NATO, EU a G20.

Asociace pro mezinárodní otázky

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

Radim Němeček

Autor je spolupracovník Asociace pro mezinárodní otázky a členem přípravného týmu Pražského studentského summitu.

Autor: Radim Němeček
Imprimatur: Tereza Juřenová, Nela Vítů
Jazyková úprava: Zdeňka Berkovcová, Barbora Kadlecová
Faktická korektura: Vít Šefl, Filip Hruška
Sazba: Radim Němeček
Grafická úprava: Adéla Bejčková, Jaroslav Kopřiva

Vydala Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) pro potřeby XXXI. ročníku Pražského studentského summitu.
© AMO 2026

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)
Žitná 27, 110 00 Praha 1
Tel.: +420 224 813 460
e-mail: summit@amo.cz
IČ: 65 99 95 33

www.amo.cz
www.studentsummit.cz